

# Moja Polska Niepodległa- Mielecki przemysł na przestrzeni lat

---

Wykonał: Jan Nowak kl. 2 CM

Mielec jest jednym z ośrodków przemysłowych na mapie województwa podkarpackiego. Miasto kojarzone jest w głównej mierze z przemysłem lotniczym. Tu zlokalizowane są Polskie Zakłady Lotnicze, największe przedsiębiorstwo tej branży w Polsce, którego to lokalizacja została wybrana jeszcze w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego – COP w dwudziestoleciu międzywojennym ze względu na dobre średnie warunki atmosferyczne w ciągu roku. Ta i kilka innych mieleckich firm wchodzi w skład Doliny Lotniczej. W Mielcu swoją siedzibę ma Specjalna Strefa Ekonomiczna EURO-PARK MIELEC, która w głównej mierze przyczyniła się do dywersyfikacji przemysłu w mieście i ustabilizowania się sytuacji gospodarczej, a także zapewniła zatrudnienie mieszkańcom po zmianie gospodarki z centralnie planowanej na wolnorynkową i wynikającym z tego zwolnieniom. Wewnątrz strefy ulokowanych jest wiele firm prywatnych, głównie przemysłu lekkiego. Utworzony w mieście jest też Mielecki Park Przemysłowy. Podzielony został na dwie części przy terenach SEE i na osiedlu Wojśław. (Na poniższym zdjęciu znajdują się zakłady Kronospan)



# Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o. (PZL Mielec)

Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o. (PZL Mielec) – największe zakłady lotnicze w Polsce, ulokowane w Mielcu w województwie podkarpackim. Powstały w 1938 roku jako zakład WP-2 Państwowych Zakładów Lotniczych. Po II wojnie światowej stały się największą polską wytwórnią lotniczą, budując samoloty głównie na eksport i nosząc od 1949 roku nazwę WSK Mielec (Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego), a następnie WSK "PZL-Mielec". Tereny przedsiębiorstwa działają w Specjalnej Strefie Ekonomicznej Euro-Park Mielec. Od 2007 r. jest to spółka zależna amerykańskiego Sikorsky Aircraft Corporation (obecnie Lockheed Martin Helicopter Company). W lipcu 1939 roku mury fabryki opuścił pierwszy zmontowany tam (z części dostarczonych z zakładów na Okęciu) samolot PZL.37 Łoś. Zakłady zatrudniały wówczas 700 osób. Do wybuchu wojny, łącznie z warszawską wytwórnią zmontowano ich ok 120. Maszyny brały udział w początkowej fazie II wojny światowej. Po zajęciu Mielca 13 września 1939 roku przez wojska niemieckie, zakłady zostały włączone do przedsiębiorstwa Heinkel.



A Sikorsky Company

# Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o. (PZL Mielec)

Prowadzono w nich produkcję części, montaż oraz remonty takich samolotów i bombowców jak m. in. He 111, He 177 Greif, He 219, czy Junkers Ju 52. Do 1944 roku pracowało w nich ok. 5500 osób. 6 sierpnia 1944 zakłady przejęła administracja radziecka, która nadal prowadziła w nich remonty samolotów. 22 lipca 1945 zakłady zostały zwrócone stronie polskiej i otrzymały nazwę Państwowe Zakłady Lotnicze (PZL) – Zakład Nr 1 w Mielcu. Zakłady początkowo zajmowały się nie tylko remontami samolotów, ale także produkcją poza lotniczą, np. aluminiowe sprzęty AGD, metalowe karoserie autobusowe, zabudowy dla samochodów strażackich na podwoziach Bedford).

Jednym z produktów PZL Mielec był m. in. PZL.38B Łoś – średni bombowiec dwusilnikowy (ukazany niżej)



# Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o. (PZL Mielec)

W 1949 roku zakłady zmieniły nazwę na Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego, Zakład nr 1 w Mielcu, w skrócie WSK-1 Mielec. W 1950 roku zdecydowano o znacznej rozbudowie zakładów, w związku z planami masowej produkcji licencyjnej samolotów radzieckich. Podjęto produkcję odrzutowych myśliwców MiG-15 i MiG-17, jako Lim-1, Lim-2, Lim-5, Lim-6. Wymyślono także kilka pomysłów na własne samoloty - PZL M-4 Tarpan, PZL S-4 Kania, lecz nie weszły do produkcji.



Fot. 40 Samolot Lim 5 na licencji MiG 17F na mieleckim lotnisku.

# Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o. (PZL Mielec)

Przejęciowo w latach 1970-1975 zakłady nosiły nazwę WSK Delta-Mielec, a od 1975 roku przywrócono przedwojenną nazwę Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego "PZL-Mielec". 19 października 1998 przedsiębiorstwo państwowe przekształcono w spółkę Skarbu Państwa pod nazwą Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o, w skrócie PZL Mielec. 16 marca 2007 roku Agencja Rozwoju Przemysłu sprzedała 100% udziałów PZL Mielec amerykańskiej spółce United Technologies Holdings S.A. za 66 mln zł, przez co zakłady stały się spółką zależną Sikorsky Aircraft Corporation. W lipcu 2015 roku spółka Sikorsky Aircraft Corporation została zakupiona przez amerykański koncern Lockheed Martin za 9 miliardów dolarów.

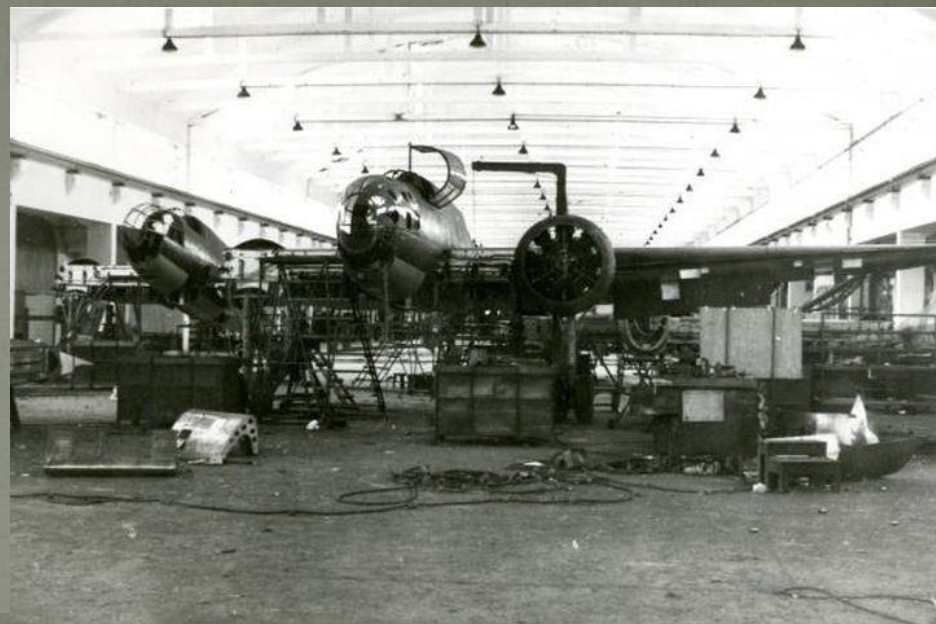


Na zdjęciu obok: samolot SB Lim-2

# Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o. (PZL Mielec)

Wyroby PZL Mielec to m. in. PZL.37 Łoś, CSS-13 (180 sztuk), Lim-1, Lim-2, Lim-5, Lim-6, An-2 (11.954 sztuk, w tym: 7880 sztuk rolniczych An-2R, 1640 sztuk transportowo-pasażerskich An-2TP, 1344 sztuk transportowych An-2T, 816 sztuk pasażerskich An-2P, 154 sztuk morskich pływakowych An-2M, 52 sztuk transportowo-desantowych An-2TD, 44 sztuk salonek An-2P Lux), TS-8 Bies (229 sztuk), TS-11 Iskra (419 sztuk) PZL M-2, PZL M26 Iskierka, PZL M18 Dromader, a także S-70i Black Hawk (produkowane są m. in. kadłuby, belki ogonowe i podwieszenia oraz jest prowadzony montaż końcowy - pierwszy zmontowany śmigłowiec S-70i został zaprezentowany 15 marca 2010 roku. Docelowo zakłady mają produkować 20 maszyn rocznie. Koszt jednego śmigłowca wynosi od 17 mln zł do 30 mln zł w zależności od wersji).

Nieukończone bombowce PZL. 37  
„Łoś” w hali montażowej  
Zakładów w Mielcu.



## Zakład lotniczy w czasach II wojny światowej





Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Mielcu rozpoczyna seryjną produkcję wysokoprężnych silników na licencji angielskiej firmy Leyland. Silniki przeznaczone są dla zakładów w Jelczu, gdzie wmontowane zostaną do wielkich 10-tonowych samochodów ciężarowych „Jelcz 315”. Na zdj.: w hali montażowej  
CAF-Fot. Kwiatkowski

Pomieszczenie biura projektowego  
Zakładów w Mielcu





Zwiedzanie hal produkcyjnych FWM  
Mielec przez generałów niemieckich  
w towarzystwie dyrektorów:  
Kleinmeyera i Thiela.

Uszkodzone skrzydła  
samolotów niemieckich  
przywiezione do remontu  
w Flugzeugwerk Mielec





PZL M18B Dromader



S-70i Black Hawk



TS-11 Iskra

Autobus produkowany w WSK Mielec na podwoziu Leyland



# Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec

Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec – najstarsza specjalna strefa ekonomiczna w Polsce, powstała w 1995 r. Obejmuje grunty o powierzchni ok. 1363 ha, w województwach: lubelskim, małopolskim, podkarpackim, śląskim i zachodniopomorskim.

Zarządzającym strefą jest Agencja Rozwoju Przemysłu SA.

Grunty strefy są położone na terenach: miast: Chełm, Częstochowa, Dębica, Gorlice, Jarosław, Krosno, Leżajsk, Lubaczów, Lubartów, Lublin, Łańcut, Mielec, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość oraz gmin: Dębica, Głogów Małopolski, Jarosław, Kolbuszowa, Leżajsk, Ostrów, Radymno, Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Trzebownisko i Zagórz.



Specjalna Strefa Ekonomiczna  
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.

# Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec

SSE EURO-PARK MIELEC składa się z podstref położonych głównie na terenie południowo-wschodniej części Polski, w województwie Podkarpackim. Posiada również swoje podstrefy w województwie Lubelskim, Zachodniopomorskim, Śląskim oraz Małopolskim.

**Celem** działania strefy jest pozyskiwanie projektów tworzących nowe miejsca pracy i nakłady inwestycyjne. Działania ukierunkowane są na pozyskiwanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) i stymulację rozwoju przedsiębiorczości krajowej w korzystnych warunkach biznesowych.

**Oferta** strefy obejmuje opcje inwestycyjne: tereny z pełną infrastrukturą i dostępnością komunikacyjną, wolne obiekty produkcyjne oraz obiekty budowane nakładem zarządzającego (ARP S.A.) i udostępniane inwestorom w drodze kupna, dzierżawy czy leasingu.

**Zachętą inwestycyjną** w strefie jest pomoc publiczna w formie zwolnienia z podatku dochodowego na najwyższym poziomie dopuszczalnym w UE.



# Specjalna Strefa Ekonomiczna Euro-Park Mielec

Inwestycje w SSE do końca 2004 roku wynosiły ponad 2,1 mld złotych. Na terenie SSE EURO – PARK MIELEC działalność gospodarczą prowadzi około 120 firm, które zatrudniają 13 400 osób, czyli prawie 19% mieszkańców miasta. Około 70% z nich (9166 miejsc) stanowią pracownicy na nowych miejscach pracy, które zostały utworzone przez inwestorów strefowych. Również 70% z zaangażowanego kapitału pochodzi z zagranicy. Na terenie SSE znajduje się lotnisko zdolne przyjąć duże samoloty transportowe i pasażerskie. SSE znacznie podniosło atrakcyjność inwestycyjną Mielca i regionu. Utworzenie strefy pozwoliło na przełamanie tradycyjnej monokultury przemysłowej. Nowe miejsca pracy obejmowały różne dziedziny, takie jak: usługi geodezyjne, projektowe i budowlane, transport, szkolnictwo, telekomunikacja, usługi informatyczne, bankowość turystyka i gastronomia oraz ochrona środowiska. W 2013 roku wydano 25 zezwoleń na 713 mln zł inwestycji i ponad 100 miejsce pracy. Najważniejszymi inwestorami w mieleckiej SSE są: Black Red White Sp. z o.o., Bury Sp. z o.o., Kirchhoff Polska Sp. z o.o., Kronospan Mielec Sp. z o.o., Lear Corporation Poland Sp. z o.o., Onduline Sp. z o.o. oraz Polskie Zakłady Lotnicze Sp. z o.o..

# Stanisław i Mieczysław Działowscy – pionierzy lotnictwa w Mielcu

Stanisław i Mieczysław Działowscy- amatorscy konstruktorzy lotniczy. Pochodzili z Mielca. Wspólnie skonstruowali motocykl, a następnie szybowiec nazwany „Bydgoszczanką”. Pomimo niepowodzeń z „Bydgoszczanką” szybowiec uznany został za rewelację techniczną. Dzięki niemu ich nazwiska dostały się na łamy gazet, a oni weszli do kręgu konstruktorów lotniczych w kraju. Bracia potrafili także zbudować awionetkę mimo trudnych warunków materialnych a także kpin ze strony społeczeństwa. Nie posiadali oni niestety silnika do swej maszyny, lecz z pomocą przyszedł Jan Krüger szewc, który postanowił ufundować im silnik wraz ze śmigłem. Nazwę samolotu DKD-1 stworzyły pierwsze litery nazwisk konstruktorów i ofiarodawcy silnika, oraz liczba kolejnego egzemplarza. Samolot został oblatany 1 lutego 1926 r. przez Józefa Muślewskiego, ówczesne osiągi maszyny stały się rewelacją. Ich sukces odnotowano w „Gazecie Bydgoskiej”. Działowscy zdobyli także uprawnienia pilotażu samolotów.

Stanisław został zaproszony ze swoim DKD-1 na wystawę w Warszawie, na którą poleciał właśnie swoją maszyną, co było w tamtych czasach sensacją.

# Stanisław i Mieczysław Działowscy – pionierzy lotnictwa w Mielcu

Z Warszawy po miesięcznej wystawie wystartował na swoim DKD-1 do Krakowa.

Lot ten był pechowy dla pilota, ponieważ w powietrzu, niedługo po starcie, nastąpił wybuch silnika. Wylądował awaryjnie w krzakach uszkodzając samolot doznając samemu lekkich obrażeń ciała. Po pewnym czasie od wypadku, bracia zaczęli prace nad DKD-2 – ulepszoną wersją DKD-1, a później nad DKD-3.

Miasto Mielec zarażone zostało przez Działowskich pasją lotniczą. Pasja ta udzieliła się całemu społeczeństwu. Mieszkańcy świadczyli dobrowolne składki na rzecz budowy awionetek, wykupywali znaczki i okolicznościowe kartki na ten wzniosły cel. Organizowane były festyny. To w wyniku tej pomocy powstał DKD-3, z Gryfem, jako herbem Mielca na stateczniku.

Z ich inicjatywy zorganizowano w Mielcu pierwsze pokazy lotnicze. Przyleciały z Krakowa 3 duże samoloty i Działowscy na DKD-3 biorąc udział w pokazach. Byli inicjatorami rozwoju lotnictwa w Mielcu, a jedną z nich było powstanie Komitetu Budowy Lotniska. Wkrótce przy współudziale wszystkich mieszkańców i sprzyjającym władzom miasta, przystąpiono do budowy.

# Stanisław i Mieczysław Działowscy – pionierzy lotnictwa w Mielcu

To na tej bazie i tradycji lotniczej, kiedy powstawał Centralny Okręg Przemysłowy COP zdecydowano, że Polskie Zakłady Lotnicze PZL zlokalizowane zostaną w Mielcu. Dzięki zaszczerpionej przez Działowskich pasji lotniczej i fakcie, że Mielec ma już lotnisko, a także społeczeństwo zafascynowane lotnictwem, przystąpiono wkrótce do budowy zakładu. Elementem potwierdzającym słuszność decyzji był fakt, że Mielec ze względów strategicznych odległy był zarówno od granicy z Niemcami, jak i ZSRR, do którego granica przesunięta była wówczas dalej na wschód.

Nie trzeba być mędrcom, żeby zrozumieć, że gdyby nie Stanisław i Mieczysław Działowscy, nie powstałaby w 1938 roku Wytwórnia Nr 2 PZL w Mielcu. Powstałaby gdzie indziej. Nie byłoby późniejszego WSK - PZL Mielec, lotniska i całego związanego z tym rozwoju Mielca, a obecnie SSE.



# August i Wiktor Jaderni

August Jaderny (ur. 25 lutego 1869 we Lwowie, zm. 5 września 1921 w Mielcu)- fotograf. Około 1896 roku zatrudnił się w Zakładzie Fotograficzno-Artystycznym Bernarda Hennera w Jarosławiu. 4 lipca 1898 uzyskał od jarosławskiego starostwa zezwolenie na samodzielną działalność fotografa objazdowego. W 1899 roku zamieszkał na stałe w Mielcu, przy ulicy Wąskiej. W 1905 otworzył własny zakład fotograficzny w domu w którym mieszkał przy ulicy Kolejowej (obecnie ul. Jadernych). Fotografował życie Mielca i okolic. Był członkiem TG "Sokół", Towarzystwa OSP, Kasyna Mieszczańskiego oraz Amatorskiego Kółka Teatralnego. Był jednym z założycieli Koła Przyjaciół Sceny. W 1914 zgłosił się do nowo utworzonych Legionów Polskich i uczestniczył w I wojnie światowej w latach 1914-15 w II Brygadzie Legionów. Uzyskał stopień sierżanta. Od 14 lipca 1915 służył w oddziale sanitarnym Szpitala Rezerwowego Legionów Polskich, z których został zwolniony 1 października 1915 z powodów zdrowotnych. Po powrocie do Mielca prowadził działalność społeczną i kulturalną.

August Jaderny umiejętnie połączył sztukę fotografowania z wprost niezwykłą aktywnością społeczną, w tym także patriotyczną na przełomie XIX i XX w. oraz I wojny światowej, gdy rodziła się niepodległa Polska. Nie tylko to jednak zapewniło mu swoistą nieśmiertelność, ale także fakt zachowania się przez ponad już 100 lat owoców jego pracy. Gromadzenia ich i przechowywania, eksponowania i propagowania.

Został pochowany na cmentarzu parafialnym przy ul. Sienkiewicza w Mielcu.

# August i Wiktor Jaderni



Zdjęcie przedstawia Augusta Jadernego

# August i Wiktor Jaderni

Wiktor Jaderny - urodził się 28 III 1902 r. w Mielcu, syn Augusta i Bronisławy z Bosickich.

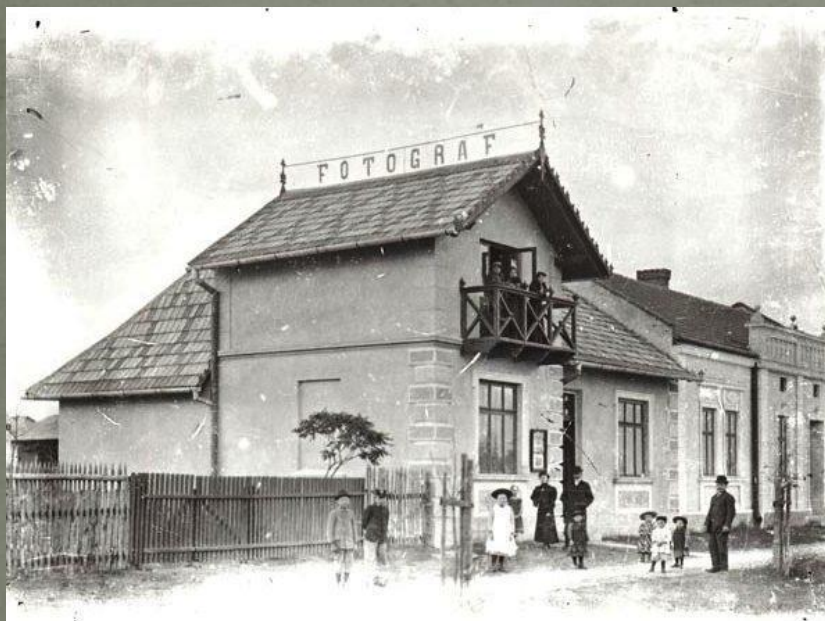
Uczęszczał do c. k. Gimnazjum Państwowego w Mielcu, a następnie do Szkoły Przemysłowej Uzupełniającej w Mielcu. Pełnił funkcję fotografa i zajmował się obróbką laboratoryjną zdjęć fotograficznych. Po odbyciu służby wojskowej powrócił do Mielca i przejął od matki prowadzenie zakładu fotograficznego. Kontynuował dzieło ojca, systematycznie dokumentując życie miasta i okolic. Udzielał się także w pracach społecznych. Był aktywnym członkiem TG „Sokół” i członkiem Komitetu Budowy Lotniska Turystycznego w Mielcu. W 1964 r. był jednym z członków założycieli Towarzystwa Miłośników Ziemi Mieleckiej, a później (10 XI 1967 r.) doprowadził (wspólnie z Mirostawem Maciąga) do pierwszej w historii miasta „Wystawy pamiątek ziemi mieleckiej”, która była załącznikiem społecznego Muzeum Regionalnego w Mielcu. W tej placówce pełnił rolę społecznego kustosa. W latach 70. wycofał się z TMZM oraz z funkcji kustosa muzeum - przed jego przekształceniem w placówkę państwową. W 1978 roku, z okazji 80-lecia powstania Zakładu Fotograficznego Jadernych, zorganizował w pomieszczeniach Zakładu (własnym domu) okolicznościową wystawę fotograficzną. W latach 80. przekazał Muzeum Regionalnemu w Mielcu wiele eksponatów, w tym zdecydowaną większość dokumentacji fotograficznej i sprzętu. W 1981 r. uczestniczył, jako honorowy gość, w Uroczystości Poświęcenia Lotniska w Mielcu. Zmarł 16 listopada 1984 r. Spoczął na cmentarzu parafialnym w Mielcu przy ul. H. Sienkiewicza. 12 XI 1990 r. decyzją Sądu Najwyższego w Warszawie został zrehabilitowany.

# August i Wiktor Jaderni



Zdjęcie przedstawia Wiktora Jadernego

Fotografia budynku  
Własności Jadernych



Pocztówka ukazująca Dworzec kolejowy  
w Mielcu. Fotografia prawdopodobnie  
wykonana przez Jadernych .

# Linkografia

- <https://www.facebook.com/dawnymielec/>
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Mielec>
- [https://pl.wikipedia.org/wiki/Polskie\\_Zak%C5%82ady\\_Lotnicze](https://pl.wikipedia.org/wiki/Polskie_Zak%C5%82ady_Lotnicze)
- [https://pl.wikipedia.org/wiki/Specjalna\\_Strefa\\_Ekonomiczna\\_Euro-Park\\_Mielec](https://pl.wikipedia.org/wiki/Specjalna_Strefa_Ekonomiczna_Euro-Park_Mielec)
- <https://europark.arp.pl/>
- [http://tmzm.mielec.pl/archiwum/hp/m2hpoo\\_poczatki\\_lotn\\_mielec.htm](http://tmzm.mielec.pl/archiwum/hp/m2hpoo_poczatki_lotn_mielec.htm)
- [https://pl.wikipedia.org/wiki/August\\_Jaderny](https://pl.wikipedia.org/wiki/August_Jaderny)
- [http://tmzm.mielec.pl/archiwum/kult/mludz\\_JadWikt.htm](http://tmzm.mielec.pl/archiwum/kult/mludz_JadWikt.htm)